groet met de instemming van geheel een volk, dat de Fransche overheersching meer dan beu was. Geen verzet van beteekenis openbaarde zich in dat volk. En voor wie nog mocht twijfelen aan de wettigheid van Willems gezag, verdween 't laatste bezwaar, toen, met goedkeuring van Frankrijk, het Weener Congres Oranje's optreden sanctionneerde. Zoo hebben vader, grootvader en overgrootvader van onze Koningin het souverein gezag in ons land in vollen omvang en in volle wettigheid bezeten, afgezien van al wat vóór den Franschen tijd geweest was, of niet was geweest."

En wanneer er nu leelijke dingen gezegd moeten worden van Willem den Zwijger, dan behoeft dat toch nooit het gezag van onze Koningin te ondermijnen.

De schrijver zegt daarvan dit:

„Dat bleek ons telkens als we in de Lagere School deze stof behandelden. Ook het kind beseft reeds de eenvoudige waarheid, die ligt opgesloten in woorden als de volgende:

„Zie eens, jongens, Willem van Oranje is nu wel een van de voorvaderen van onze Koningin en als je nu hoort, wat Willem de Zwijger vooral misdaan heeft, dan zullen er misschien wel enkelen denken, dat zooiets toch een schande is voor Haar, maar die zoo denken hebben 't mis! Van onze Koningin weten we nu eenmaal precies, heel, heel ver in vroegere tijden terug, wie Haar voorvaderen zijn geweest. Maar van jullie allemaal en ook van mezelf weten we dat lang zoo precies niet. En wie weet nu of er onder de voorouders van deze of gene van ons 'n paar honderd jaar geleden ook geen lui waren, die mogelijk heel wat op d'r geweten hadden. Is nu een jongen, die onder z'n voorouders in dien tijd misschien wel 'n groote booswicht heeft gehad, er nu minder om? Is z'n vader, z'n grootvader of zelfs z'n overgrootvader er 'n minder best mensch om.... Nu, jongens, dan zou 't toch ook dwaas zijn, om onze Koningin aan te rekenen, wat Willem de Zwijger heeft misdaan!".... 't Ging er steeds in als „koek"! Dit behoeft ook allerminst 'n uiting te zijn van ultra-democratischen afkeer tegen „groote hanzen en adellijke heeren". Wij minachten volstrekt niet de moreele beteekenis en waarde van afkomst en blazoen. Maar ook zij, die hieraan een zoo groot mogelijke beteekenis hechten, zullen toch de juistheid van bovenstaande redeneering toegeven. Bovendien zou er wel één adellijk blazoen zijn, dat — niet alleen naar familietradities maar ook in volle historische werkelijkheid, in den loop der eeuwen geheel en al onbesmet bleef?

Wanneer we nu deze beide waarheden vooropstellen: dat ons oordeel over den Zwijger geheel gescheiden moet worden van onzen eerbied voor 't wettig gezag der Koningin en dat geen blaam van Oranje's daden kan terugvallen op de Hooge Vrouwe, die ons regeert, dan behoeven we niet te schromen in onze scholen ons in de geschiedenislessen over de Beroerten der 16e eeuw op zuiver Roomsch standpunt te plaatsen. Ook waar 't geldt een man als de Zwijger te bespreken, zullen we dan met ons geschiedenisonderwijs nastreven: juiste en zuivere ideeën aan te brengen met wapening tegen gangbare historische leugens; vorming van het karakter en aankweeking van liefde en geestdrift voor Christus en Zijn Vrede."

In het tweede artikel heet het nu omtrent den Zwijger aldus:

„Men mag aan zijn wettige vorsten de gehoorzaamheid weigeren en zelfs tegen hen opstaan."

Deze stelling, de 63ste in de beroemde Syllabus van Pius IX, is zooals we weten, plechtig veroordeeld en mag door geen katholiek gehouden worden.[1])

Nieuw is deze veroordeeling van den opstand door de Katholieke Kerk allerminst. Reeds St. Paulus sprak in deze een overbekend woord. En bij de laatste revolutie van beteekenis, welke onze vaderlandsche historie boekte — die der Belgen van 1830 — is de houding van Rome hiermee geheel in overeenstemming. Juist deze macht, die toch diepgegrieft was en zich 't meest te beklagen had over de tirannie eener domme regeering, heeft voor Koning Willem I als wettig vorst nog gered wat te redden was, terwijl 't Liberalisme zich de groote ophitser en drijver toonde van 't getergde Belgenvolk. Het standpunt, dat de Kerk hier innam, is 't zelfde, wat later Leo XIII duidelijk bevestigde en toelichtte in zijn Encyclieken. (Zie hierover „De Beiaard" van Januari 1925.) En deze waren weer gebaseerd op de leer van den grootsten wijsgeer der Middeleeuwen, St. Thomas van Aquino.

Dat meer dan eens afzonderlijke personen aan die groote beginselen ontrouw werden, doet niets af aan de integriteit der Katholieke leer en aan de waarde en beteekenis dier beginselen voor de practijk van ons leven.

Heeft nu Willem de Zwijger zich schuldig gemaakt aan ongehoorzaamheid en opstand tegen een wettig gezag?

Een volmondig: ja is 't eenig mogelijke antwoord."

Het oordeel van Bakhuizen van den Brink, die het uitsprak, dat de opstand een revolutie was, moet dan dienst doen (hoe dierbaar zijn opeens die liberalen!) om de stelling te bewijzen, dat de Zwijger op listige wijze te werk ging.

En dan lezen we verder:

„Aan een oordeel als de liberale historicus ons hier geeft, behoeft overigens waarlijk geen woord te worden toegevoegd!

De befaamde leus op de vanen van den Zwijger: „pro lege, rege, grege" (voor wet, koning en volk) was dan ook niet eerlijk, niet gemeend. Met sluwe list en al te groote spitsvondigheid moest aldus de goegemeente bedrogen worden, voorzoover ze wel ontevreden wrokte over 't on-nationale bewind, maar toch de trouw aan den wettigen vorst niet wilde breken. En velen lieten zich misleiden door de valsche leus, zooals tot op den dag van heden duizenden zich nog laten wijsmaken uit kracht der officiëele traditie, dat Wilhelmus van Nassouwen in zijn strijd tegen Alva toch „den coninck van Hispanjen... altijt ghebert" heeft!

Met de hem eigen enfant-terrible-vrijmoedigheid toont Bakhuizen van den Brink overduidelijk aan, dat de opstandige adel Alva heeft bezwaard om Philips te ontlasten en aldus de revolutie te rechtvaardigen. Ze wisten, dat de tegenstelling Alva-Philips gefingeerd was! „Spaanschgezinde en uitgeweken edelen grepen om strijd dergelijke voorwendsels aan; deze, om hun wederstand voor te doen als tegen den hertog, en niet tegen den koning gericht; gene, om het geweld, waaraan zij zelve medeplichtig werden, door hoogere lastgeving te verontschuldigen."

...„Wat zich ook de gemeente liet wijsmaken van Alva's wreedheid en van de „aangeborene goedertierenheid" des konings, de leden der Orde (B. v. d. Br. bedoelt hier het Gulden Vlies), de landvoogden der provinciën, wisten, dat het onderscheid niet bestond"... (Cartons I p. 16).

Men lette eens goed op 't door ons gespatiëerde! Uit eerbied noemt zelfs B. v. d. Br. den Prins niet bij name. Hij blijft hem eeren, quand même, als kampioen der gewetensvrijheid. (We zullen later zien hoe we daarover hebben te oordeelen.) Maar is zijn vonnis over den Adel niet vernietigend voor den waan, die in den uitgeweken stadhouder van Holland, Zeeland en Utrecht, in den Vliesridder Willem van Oranje, geen opstandeling wil zien?

...In 1581 wordt dan eigenlijk 't masker geheel en al verwijderd en wordt de Heer der Nederlanden „plechtig afgezworen". Door de wijze waarop dit feit soms in de lagere school verhaald wordt, moet de jeugd zich de zaak wel ongeveer zoo voorstellen, alsof op 'n mooien morgen alle „Nederlanders" bij elkaar kwamen en met roerende eenstemmigheid de beide vingers omhoog hieven om te getuigen, dat 't nu dan toch voorgoed uit was tusschen hen en koning Philips. Deze voorstelling is zelfs voor kinderen wel wat al te naïef."

Ook het persoonlijk karakter van den aanval, dien de schrijver op den Prins waagt, springt in het oog. Het was „een spel van onoprechtheid", „waarmee de Zwijger het volk bedroog".

Men leze zelf:

„Voor de klas hangt de mooie plaat uit de serie De Jongh-Wagenvoort: „Willem van Oranje trekt over de Maas". 1568....

Een voorstelling van aangrijpende tragiek, ja, ook voor ons, Katholieken, maar in geheel anderen zin dan de knap geschreven toelichting het opvat.... Op de wapperende banier prijkt duidelijk zichtbaar de leus van den opstandeling: Pro Lege, Rege, Grege.... Zullen wij onzen kinderen wijsmaken, dat de man, die daar met zijn troepen de Maas forceert en in de bloeiende Nederlanden den brandfakkel van den oorlog werpt... wiens revolutionnair optreden 'n eeuw van rampspoed inluidde voor de Kerk in ons Noorden... dat die man niet streed tegen Koning Philips, maar enkel tegen Alva?

Zullen wij 't spel van onoprechtheid en leugen waarmee de Zwijger 't volk bedroog, zullen wij z'n valsche leus vergoeilijken en wat list en sluwheid was, verheerlijken als politieke wijsheid? En dat in onzen tijd, die ieder gezag ziet ondermijnen met bedrieglijke leuzen? En dat voor onze jeugd, die niet genoeg doordrongen kan worden van afschuw jegens de kleinste leugen en onoprechtheid: de jeugd der Veelvuldige Biecht en Communie en van den Eucharistischen Kruistocht? Zullen we niet bedenken wat gevolgen 't goedpraten van bedrog kan hebben? Zullen we onzen kinderen leeren, dat 't doel de middelen heiligt? (verondersteld dan, dat 't doel van Oranje goed was; waarover later).

Zullen we een daad van 't Nederlandsche volk noemen, wat feitelijk een daad was van 'n tiranniseerende Calvinistische minderheid, al hebben ook hier en daar bevreesde of beginselzwakke Roomschen meegedaan?

Zullen we ons geschiedenis-onderwijs doordringen van een Calvinistisch, een liberaal of wel — naar den eisch van Paus en Bisschoppen — van 't Roomsche beginsel?

En zullen we in 't ontvankelijk gemoed van 't kind 'n bodem bereiden voor 't zaad, dat tegenwoordig met al te veel succes wordt uitgestrooid door partijen, die tegenover 't wettig gezag onzer Koningin het recht van verzet en opstand handhaven en de grondslagen van godsdienst en maatschappij ondermijnen. Zullen wij in Oranje goedkeuren, wat we veroordeelen in de huidige revolutionnairen?

Of zal die tragische figuur, hooggezeten op dat forsche paard, ons niet spreken van macht en grootheid, van talent en gemoedsgaven, zoo droevig misbruikt tot eigen ondergang en tot onheil van velen?"

Ziedaar een overzicht van hetgeen deze man, die de bazuin blaast, meent te moeten schrijven voor den Roomschen onderwijzer.

Er zullen nog wel meer stukjes volgen.

Maar hier is werkelijk al zooveel, dat ons heel erg pijn doet.

Een volgende week hopen we er enkele dingen van te zeggen.

J. W.

Correspondentie. Daar ons artikel over „Opvoeding en Onderwijs" deze week wat lang is, laten we „Iets over zielkunde" een week overstaan.

W.

[1]) De Syllabus van Pius IX — de toelichting kan voor deze of geene z'n nut hebben — is 'n verzameling van scherpgeformuleerde, hoofdzakelijk liberale beginselen en opvattingen, door den grooten Pius IX met instemming van geheel de Leerende Kerk veroordeeld.

LITERATUUR EN KUNST.

Over schuimende golven.

Afgaande op den titel van den nieuwen roman „Over schuimende Golven", zou men geneigd zijn te meenen, dat dit boek weer is een vertegenwoordiger van het meest-moderne genre romanliteratuur.

Immers, onder titels als „Over hooge Golven", „In de Branding", „Naar de diepte" e.d. verschenen in den laatsten tijd psychologisch-analyseerende romans, die een tot in bijzonderheden uitgewerkt beeld geven van allerlei beroering in een menschenziel, ten gevolge van ongunstige omstandigheden, buiten hun macht staande invloeden, onberekenbare factoren, van wind en storm en tegenlij op de levenszee dus. Veelal zien we daarbij den worstelenden mensch „in de branding" „naar de diepte" gaan en, noodzakelijk gevolg, daarom is de stemming in deze boeken somber, triest, ziekelijk pessimistisch, of cynisch en rauw.

Leest men dan den titel „Over schuimende Golven", dan denkt men onwillekeurig weer een dergelijk product te moeten begroeten.

Maar de werkelijkheid is hier anders dan de schijn.

De naam van de Schrijfster, Johanna Breevoort, doet trouwens ook iets anders hopen. Want, waar zij in haar veelvuldige productie over zoodanige verhoudingen, als de hier genoemde, geschreven heeft, was toch de toon een andere, dan die van wanhoop of onverschilligheid. En, waar inderdaad de titel van dezen nieuwen roman juist is in verband met den inhoud, mogen we toch een geheel andere stemming met reden verwachten.

Welnu, deze roman is een historische roman, een verhaal uit den tijd, toen de golven op de levenszee werkelijk heel hoog gingen en de branding zwaar was, den tijd van het begin der vrijheidsworsteling tegen Spanje en van den strijd om 't geloof en het recht. De geschiedenis, hier verteld, gaat inderdaad „over schuimende golven", maar, ze staat niet in den toon van triest en troosteloos pessimisme, doch in de krachtige sfeer der verzekerheid, der standvastigheid ondanks alle bekommering.

We mogen wel aanstonds zeggen, dat we zulk een historischen roman met vreugde begroeten, èn om den inhoud èn als historischen roman.

Om den inhoud, want die brengt in beeld een periode van geloofsheroïsme en nationale kracht.

Als historischen roman, want dit genre van romankunst raakt bij den aanwas der psychologische en pathologische boeken steeds meer op den achtergrond. En de beteekenis van zulke romankunst wordt door de nog altijd waardevolle romans van Mevr. Bosboom bewezen.

Een historische roman, van een ernstig Schrijfster als Johanna Breevoort, is dus zeker onze aandacht waard.

Het verhaal, dat hier wordt verteld is gelocaliseerd in het Rotterdam van 't midden der 16e eeuw. Van deze opkomende stad, met haar noest werkende, vredelievende burgers, die met eerlijken handel en in goede rust hun brood willen verdienen, geeft de Schrijfster een nauwkeurige teekening. Ze heeft er breede voorstudie voor gemaakt en legt daarvan in toegevoegde noten getuigenis af. En dan zien we Rotterdam, met haar kloosters en kloosterkerken, haar kleine-luyden-bevolking van brouwers, lakenwevers en graanhandelaars duidelijk voor ons geestesoog staan. Ook wordt de historische omgeving in den breede geschilderd: de intocht van Filips II, als graaf en opvolger van Karel V, de geus-achtige stemming der burgers, onder wie het Protestantisme wortel geschoten heeft, de dwingende en nog overheerschende macht der geestelijkheid, straks ook, als Alva gekomen is en met z'n wreed geweld de hervorming te keer gaat, de zwarigheid en nood, de jammer en bloedstorting door oorlogsrumoer en Inquisitiedwang. Dit alles leeft klaar en duidelijk in dezen roman en is met die verdienstelijke getrouwheid weergegeven, die we uit andere zoodanige boeken van Joh. Breevoort kennen. Wat dus aangaat den achtergrond tegen welken het verhaal is geprojecteerd, is dit boek alleszins geslaagd. We mogen ons misschien afvragen of de historische fundeering niet wat al te massief is en de, voor een roman toch ook onmisbare fantasie daardoor niet wat te zeer is ingeperkt, de basis van het verhaal is in elk geval voortreffelijk.

In deze omgeving nu teekent de Schrijfster ons verschillende personen: te veel haast, om ze in eenigszins geregeld verband te vermelden: Pastoor Duyfhuis, die in 't geheim huwt met Quirina; Anneke, de dochter van een Roomschen lakenhandelaar: Wever; haar broer Geurt, een ketterhater; diens dochter Machteld, op wie de hervormingsgezinde Anneke grooten invloed heeft; haar jongere broer Ebert, die in dienst treedt van den Prins van Oranje; Pieter van Werken, een stille verklikker van de Spaansche Inquisitie, en vele anderen.

Al deze personen te samen zijn de dragers van het eigenlijk gebeuren in het boek, den strijd om 't geloof, die immer zwaar was, door de tegenstel-